Griet Op de Beeck

Let op mijn woorden

2019 Prometheus Amsterdam

© 2019 Griet Op de Beeck
Omslagontwerp Stephan Vanfleteren
Foto omslag Stephan Vanfleteren
Foto auteur Ester Gebuis
Zetwerk Mat-Zet bv, Soest
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 36161

‘So the question really is, why doesn’t that pain make you say, I won’t do it again? When the pain is so bad that you have to say that, but you don’t.’

Lydia Davis, *Break It Down*

‘Most people who go on identity quests are like children going treasure hunting. They find only what their parents have hidden for them in advance.’

Yuval Noah Harari, *21 Lessons for the 21st Century*

‘Do you run away or toward?’

Richard Powers, *Orfeo*

DEEL 1

november 1995 – september 1996

1

Van achter het raam keek Lise naar haar vader. Het was nacht. Niks bewoog. Haar moeder sliep, Lise had haar gesnurk gehoord tot op de gang. En hij zat daar, in de veranda, een schim in het donker. Hij nam een trek van zijn sigaret, de as lichtte op, oranjerood, de kleur van warmte. Hij hield een glas wijn in zijn hand en staarde naar de tuin. Het glas was groot, te groot bijna om nog wijnglas te mogen heten, maar het was het zijne, niemand anders mocht het gebruiken. Lise wist dat hij het vulde, leegdronk en opnieuw vulde voor hij ermee tevoorschijn kwam. Haar vader wist dat zij het wist, en dat hij erop kon vertrouwen dat ze het niet zou verklappen aan haar moeder.

Ze vroeg zich af waarom hij de lamp niet had aangestoken. Waarom hij naar buiten keek terwijl er niks te zien viel. Of hij nadacht over iets moois of iets vervelends, over iets wat verschoof of iets wat bleef. Of hij nog droomde en waarvan dan. Hoe hij vroeger was geweest. Haar vader hield alleen van vragen als ze gingen over iets wat buiten hem lag, geschiedenis, de schone kunsten, talen zoals ze niet meer werden gesproken. De dingen zoals ze waren geweest, de dingen die controleerbaar waren. Hij legde zijn smeulende sigaret in de asbak, witte rook kringelde ongeïnteresseerd omhoog, hij nam een slok. Er zat een verpakking om hem heen, dacht Lise, een beschermlaagje tussen hem en de wereld.

Ze wou dat hij omkeek. Ze wou dat ze hem wilde vertellen wat er was gebeurd. Tot nu toe had ze gezwegen als de stenen, maar ze vroeg zich af hoelang het nog zou duren voor ze het moest opbiech-

ten. Het was al bijna twee weken geleden dat ze het hadden uitgesproken, Evy en Sanne, zomaar, opeens, alsof ze weer op de lagere school zaten: dat ze geen vriendinnen meer wilden zijn. Sanne had met een vinger in haar haar gedraaid, zoals altijd wanneer ze nerveus was, maar Evy had het onbewogen meegedeeld, zakelijk bijna.

Sindsdien liep Lise zich de kop te breken over wat ze anders had moeten doen, ook al had dat geen enkele zin. Evy en Sanne keken haar niet eens meer aan wanneer ze elkaar kruisten. Ze was alleen nu. Opgejaagd wild dat tijdens pauzes ronddwaalde in de gangen van de school waar leerlingen dan eigenlijk niet mochten komen. Want wie in zijn eentje buiten stond, verdween niet in de massa, zoals Lise had gehoopt, maar werd een uitslaande brand, een smeulend wrak, een instortend gebouw, iets wat ongewild de aandacht zoekt. En dat wil niemand van vijftien zijn. Zij alvast niet.

Zat er maar een afstandsbediening aan het leven, met een vooruitspoelknop. Over twee jaar en zeven maanden zou ze geneeskunde gaan studeren. Als ze in de eerste kandidatuur niet zou slagen, moest ze weer thuis komen wonen van haar ouders, en ergens in de buurt een opleiding volgen, dat hadden ze haar al op het hart gedrukt. Ze hoopte maar dat ze intelligent genoeg was. Haar vader had een IQ van 156, dat had ze op zijn Mensa-getuigschrift gelezen, het hare lag zeker lager. Maar volgens haar leraar wiskunde was het bovenal een kwestie van je goed voorbereiden op zo'n eerste jaar. Hij gaf haar nu al extra oefeningen, al kostte hem dat tijd en moeite. Zulke mensen bestaan ook.

Lise trok haar schouders naar achteren. Het is niet erg, zei ze zonder het hardop uit te spreken, zoals ze vaak deed, bij het beginnen van de dag bijvoorbeeld, terwijl ze zichzelf probeerde te overtuigen om op te staan, en te vergeten wat ze had gedroomd. Haar vader zwoer bij de opvatting dat iets pas een probleem werd als je het dat liet zijn, bijna alles loste zich vanzelf op door gewoon te wachten, volgens hem.

Plots stond hij op uit de krakende rotanstoel. Lise hield haar adem in, trippelde zo snel ze kon de eetkamer uit. Ze hoorde het hijgende blazen van het schuifraam dat open- en dichtging, en toen ze al in de salon was: 'Fie?'

‘Eh, nee, ik ben het.’ Lise bleef even stilstaan; als er geen reactie meer kwam, sloop ze gewoon naar boven. Haar vader spoelde in de keuken zijn glas om. Dat het bijna twee uur was, riep hij.

Lise liep naar hem toe. ‘Ik kon niet slapen, ik wou even iets drinken.’ Hij keek haar fronsend aan. Het wijnglas leek opgeslokt door de vaatdoek waar hij geroutineerd mee in de weer was. Hij zei dat ze maar geluk had dat ze zo weinig slaap nodig had, een nachtuil, net zoals hij. Hij klikte de keukenkast dicht. Ze mocht niet vergeten wat ze vuilmaakte af te wassen en terug te zetten. ‘Als uw moeder merkt dat ge nog beneden zijt geweest, dan wordt ze de inquisitie die wil achterhalen waarom ge vannacht weer niet in slaap geraakte, hè, want we mogen niet vergeten: tegen haar…’ Hij stak zijn vinger in de lucht en trok zijn wenkbrauwen hoog. ‘Kunt ge álles vertellen,’ maakte Lise zijn zin af. Haar vader glimlachte samenzweerderig en vertrok.

Ze maakte de ijskast open en keek. Ze wilde eigenlijk niks. Behalve slapen. En weten hoe het nu verder moest.

Terug in haar kamer ging Lise met haar hoofd aan het voeteinde liggen, iets anders proberen. Ze staarde naar het plafond, alsof ze verwachtte dat het in zou storten, en dacht aan alles waar ze niet aan wou denken.

2

De deur vloog open, haar moeder droeg in elke hand een boodschappentas. ‘Doe de deur eens dicht, Lise.’ Ze draafde naar de keuken. ‘En kom dan eens mee.’ Ze zette de tassen met veel bombarie op de tafel en ging op een stoel zitten. Ze ademde nadrukkelijk, zij kon dat.

Lise ging bij het aanrecht staan en vroeg of ze moest helpen uitpakken.

‘Weet ge wie ik in de supermarkt tegen het lijf liep?’

Lise haatte quizvragen als deze. Ze haalde haar schouders op.

‘De mama van Evy.’

Haar moeder liet een dramatische stilte vallen en keek Lise strak aan. Alsof een stevige hand Lises keel ongenadig dichtkneep.

‘Daar stond ik dan. Een moeder die van niks wist. Dat gij dat niet hebt gezegd…’

Lise sloeg haar ogen neer, haar ademhaling hoog en snel. Ze had de voorbije weken een keurig verhaal voorbereid, maar nu ze hier zat, oog in oog met haar moeder, sloegen alle woorden spontaan op de vlucht.

‘Hoe is het nu mogelijk dat ge zoiets verzwijgt? Voor uw eigen mama?’ Ze stond op, trok haar jas uit, gooide die over een stoel en nam het pakje sigaretten dat naast de fruitschaal lag. ‘Ge weet toch dat ge álles tegen mij kunt zeggen.’ Haar moeder tikte een sigaret tevoorschijn en stak ze aan. Ze blies de rook Lises kant uit. ‘Zeg nu eens iets, schat.’

Lise voelde haar hart in haar hals kloppen.

'Ik…' ze aarzelde. 'Ik hoopte dat het nog goed zou komen.' Dat was gelogen, maar het klonk als iets wat kon gelden als verzachtende omstandigheid.

'Hoopte?' haar moeder beklemtoonde de laatste lettergreep. 'Nu niet meer?'

'Hoop, hoopte, ik weet het niet. Ik wilde het misschien niet geloven, zoiets eerder.' Het klonk meer als een vraag dan als een statement.

'Daar kan ik in komen.' Haar moeder trok hevig aan haar sigaret, haar wangen werden naar binnen gezogen, wat haar ogen groter en triester maakte. 'Ik vind het echt erg voor u. Ge hebt geen andere vriendinnen.'

Ze liet een stilte vallen. In de tuin van de buren jankte de hond, alsof hij dacht dat hij nooit meer naar binnen zou mogen. Het was waar, andere vriendinnen had Lise niet. Nooit gedacht dat ze die nodig zou hebben. Ze had zo weinig gemeen met de meisjes van haar klas die door de jaren heen met zijn zevenen een onneembare burcht waren gaan vormen. Blijkbaar week zij af van de norm; dan ging het zo. En voor aandacht van de jongens was ze niet mooi genoeg.

'Ge weet toch waaróm ze niet meer met u willen omgaan?'

Lise had Evy's moeder altijd best leuk gevonden. Ze bad dat zij niet het hele verhaal had gedaan.

'Ze konden het niet meer aan, al die verslagen van u over de ruzies tussen uw vader en mij, dat was blijkbaar het belangrijkste.'

Van de sigaret schoot nog maar een klein peukje over, maar toch lurkte ze er nog een laatste keer uitbundig aan voor ze het uitduwde in de asbak, frenetiek, alsof het kreng gewoon om haar te pesten bleef branden.

'Ik snap niet… Wat heeft u bezield, Lise, om met uw eindeloze gevoel voor overdrijving tegen andere mensen te gaan vertellen wat hier achter gesloten deuren gebeurt? Die ma liet het klinken alsof het hier alle dagen Wereldoorlog II is.'

'Sorry,' mompelde Lise, 'ik wou niet–'

'Nee, ik begrijp dat het niet de bedoeling was dat ik het te weten zou komen. Maar ik kan u wel zeggen: zo'n vreemd mens tussen de

maandverbanden en de wattenstaafjes horen praten over de discussies met uw echtgenoot, dat is nu niet meteen iets wat ge wilt moeten meemaken.' Ze liep naar de tafel, viste een net sinaasappels uit de tas en legde ze één voor één bij de overrijpe bananen in de fruitmand. 'En wat denkt ge dat uw vader ervan zou vinden als hij dit te horen krijgt? Ge weet hoe hij reageert als de vuile was wordt buitengehangen.' Opeens trok ze de bananen eronderuit en kieperde die in de vuilnisbak. 'Afijn,' ze staarde naar het afval, alsof ze overwoog om de bananen er toch weer uit te vissen, 'ge zult het waarschijnlijk met mij eens zijn dat ik het hem maar beter niet vertel.' Ze deed het deksel dicht. 'Kwestie van ons beiden de ellende te besparen.'

Lise schuurde met de zool van haar ene sneaker langs de punt van de andere, ze wou dat ze wist wat haar moeder het liefst wilde horen nu.

'Die ma van Evy zei het zo niet, maar ik veronderstel dat ge vooral over mij kwaad hebt gesproken?' Haar stem klonk voorzichtiger opeens, dunner. 'Uw verschrikkelijke moeder die–'

'Nee, écht niet. Ik heb gewoon…'

De bel. Rond dit uur, dat moest Kiki zijn, of Jehova's getuigen misschien. Haar moeder keek om zich heen, alsof ze zich afvroeg waar de butler bleef. Lise durfde niet te bewegen. Haar moeder kwam moeizaam overeind en liep naar de hal. 'Ah, Kiki.'

Lise vond het de vreemdste vriendschap ooit, omdat twee vrouwen niet meer van elkaar konden verschillen. Haar moeder en Kiki kenden elkaar via de school van David. Kiki had met haar man Ruben een aantal jaren in de Verenigde Staten gewoond en was terug naar België verhuisd, maar in deze streek kende ze niemand, dus toen Lises moeder aanbood om samen koffie te drinken, ging ze daar meteen op in. Sindsdien kwam ze regelmatig even langs. En Kiki had na verloop van tijd aan Lise gevraagd of ze wilde babysitten op haar dochtertje Aya, de schattigste kleuter ooit gezien. Bijna elke week was Lise daar een avond en een ochtend, dan kon ze met Aya opstaan en hen laten uitslapen.

'Zoiets trekt ge u toch niet aan,' hoorde ze Kiki resoluut zeggen. 'Wat kan u het schelen wat zo'n wildvreemde denkt? Mij vindt iedereen een rare, dat is vooral een indicatie van hun saaiheid, con-

cludeer ik dan.' Ze kwam de keuken binnen, duwde de tassen opzij en ging aan tafel zitten. Lise vroeg zich bezorgd af hoe haar moeder de situatie precies had samengevat.

'Koffie, Kiki? En ik heb nog wat kaastaart staan, denk ik.'

'Graag koffie, maar ik hoef er niks bij.' Ze keek naar Lise. 'Hé zeg, wat hoor ik nu?'

Lise glimlachte ongemakkelijk. Ze wou eigenlijk niet dat Kiki wist dat haar vriendinnen haar hadden gedumpt. Ze was bang dat het haar blik voorgoed zou kleuren.

'Wat een ellendige wijven, zeg.'

Lise haalde voorzichtig haar schouders op.

'Hoelang waren jullie al bevriend?'

'Van in het eerste middelbaar… vier jaar, of ja, ietsje langer.'

Lise zag hen weer voor zich, zoals ze daar stonden, even verloren als zij in de hal van die nieuwe school waar alles groter en anders was, met op de achtergrond de opdringerige geur van suf gekookte groenten. Zij had iets gezegd waar Evy en Sanne om moesten lachen, ze wist niet meer wat, en toen vroegen ze haar of ze bij hen wilde zitten in de refter. Zij twee kwamen van dezelfde lagere school en waren al vriendinnen, maar ze adopteerden Lise daar en dan.

Kiki blies plaatsvervangend verontwaardigd tussen haar tanden. 'Na al die jaren, dat doet ge toch gewoon niet.'

'Kinderen zijn keihard,' zei Lises moeder terwijl ze een kopje voor Kiki neerzette, met een speculaasje op het schoteltje, omdat ze dat niet kon laten.

'Hoe hebt ge gereageerd?' vroeg Kiki.

Lise probeerde dat moment weer voor de geest te halen, maar ze kon zich het gesprek niet meer zo goed herinneren, ze zag alleen hun ruggen terwijl ze wegliepen, en ze voelde weer wat ze toen voelde.

'Ik weet niet.'

Haar moeder ging zitten. 'Nee?' Haar toon leek gezakt naar bezorgd. 'Ik zou denken–'

'Ik kan me dat goed voorstellen,' onderbrak Kiki haar. 'Ge schrikt u natuurlijk te pletter. Op die leeftijd zijn vriendinnen alles.'

Lise zag hoe haar moeder ontregeld met haar ogen knipperde.

‘Maar één ding moet ge goed onthouden–’

‘Wij houden van u,’ vulde haar moeder in, ‘zielsveel.’

Lise wist niet of ze dat zei om punten te scoren bij Kiki of omdat ze haar dochter werkelijk wilde troosten.

‘Ja,’ zei Kiki zonder naar haar vriendin te kijken, ‘maar belangrijker nog: gij zijt echt bijzonder.’

Haar moeder knikte instemmend, alsof dat eigenlijk was wat zij eerder ook al bedoelde.

‘En als die trutten nog te puberaal zijn om dat te zien, dan is dat vooral een groot verlies voor hen, echt.’

Lise zag Kiki’s felle, warme blik en haar keel werd dik.

‘Ik heb echt zelden iemand van uw leeftijd gezien die–’

Lise veerde recht, slikte.

‘Ik moet naar het toilet.’

‘Maar schat,’ zei haar moeder, ‘we zitten midden in–’

‘Sorry, dringend.’

Lise stormde de keuken uit, de trap op, de badkamer in. Ze klapte het deksel van de wc naar beneden en ging erbovenop zitten. Ze staarde naar de azuurblauwe tegels, de witte kasten, de asbakken die haar moeder bij het toilet en het bad had laten installeren. Ze probeerde diep in en uit te ademen. De gordijnen in badstof, de kapotte pedaalemmer, de zeepresten op de wastafel in bleekgroenblauw. Hier was alles precies zoals het altijd was geweest. Ze forceerde een glimlach en hield die vast. Ze had eens gelezen dat je tijdens het glimlachen niet aan vervelende dingen kon denken. Ze wou eens testen of dat waar was.

3

Lise stond voorovergebogen onder het afdak van de fietsenstalling. Vertwijfeld laadde ze haar boekentas weer in. Al haar zakken had ze al twee keer gecheckt. Het was nu officieel: ze was haar sleutels kwijt. Een jongen liep voorbij en siste iets wat ze niet verstond. Het klonk geïrriteerd; ze liep hier in de weg.

Lise hoopte maar dat ze haar sleutels in de klas had verloren, anders moest ze te voet naar huis. En altijd als het regent, dacht ze. Ze holde terug. Leerlingen keken haar pissig aan omdat ze tegen de stroom in ging. Lise wou hier ook niet zijn, nu niet en eigenlijk nooit. Het was de leegte van elke maandagochtend aardrijkskunde en altijd de bel om tien over tien, de geur van oud gebouw en de vreugdeloosheid van voorgedrukt toets- en huiswerkpapier, de vijandigheid van de groep die je kon opslokken of uitspuwen. Lise vroeg zich af of het leven later, daarbuiten, anders zou zijn, of hetzelfde in een andere verpakking.

Het was druk op de trap. Gepiep van sportschoenen, een mooi meisje dat riep naar een ander mooi meisje, een walm van zweet in polyester. Opeens zag Lise mijnheer Van Petegem. Hij merkte haar ook op en lachte. Dan vernauwden zijn ogen tot spleetjes, wat ze schattig vond. Haar leraar wiskunde heette Jasper, maar zijn voornaam mochten leerlingen niet gebruiken.

'Lise!' riep hij al van zes treden hoger omdat hij merkte dat ze hem wou aanspreken. Ze zei dat ze hoopte dat haar sleutels nog in de klas lagen. Hij zou voor haar wel even meelopen.

'Ik was een tijdje geleden ook mijn sleutels kwijt. Ik heb toen een

sleutelhanger gekregen met zo'n belachelijke tracker.'

Hij toonde zijn sleutelbos, floot en het ding begon te piepen.

'Mijn moeder heeft er ook zo eentje.'

'Allee hop, tot zover mijn hippigheid.'

'O nee, zijt gij er zo een die op uw leeftijd nog hip probeert te zijn?' Ze rolde plagerig met haar ogen. 'Of ja, sorry, bent ú, moet ik zeggen.'

'U moogt gij zeggen tegen mij,' lachte hij.

Lise glimlachte terug. Ze keek naar het plekje dat hij tijdens het scheren had gemist, naar de ragfijne rimpels bij zijn ogen en zijn jongensachtige gezicht.

'Hoe oud zijt gij eigenlijk?' Ze liet het achteloos klinken, zoals mensen die elkaar al eeuwen kennen praten over niks in het bijzonder.

'Wat denkt ge?'

Ze liepen de gang door, op weg naar haar klas.

'Gij hebt een leeftijdloos gezicht, vind ik. Eh, laat ik drieëndertig gokken, zoals Jezus.'

'Ik hoop niet dat ik u aan Jezus doe denken.'

Lise weerstond de verleiding om daarop te reageren.

'Ik ben zesendertig.' Hij maakte met een zwierige beweging de deur open. 'Voilà dame, ga uw gang.'

Lise liep naar haar plaats, maar ze zag het eigenlijk al van ver: er lag helemaal niks onder haar stoel. Voor de vorm keek ze nog even bij de sporttas die haar buur naast zijn bank had laten staan.

'Niks?'

'Nope. Te voet naar huis.'

De leraar draaide de deur weer op slot.

'Het is er alvast het ideale weer voor.'

'Smeerlap,' zei Lise en ze sloeg meteen een hand voor haar mond, geschrokken van zichzelf. Ze kende hem beter dan de andere leraren, maar dat betekende nu ook niet dat ze zich alles kon permitteren.

Van Petegem lachte alleen maar. Hij vroeg waar ze woonde, en toen bleek dat dat niet zo ver bij hem vandaan was, bood hij haar zowaar een lift aan. Lise wist zich geen houding te geven. Ze stelde

zich voor hoe zij naast elkaar in een auto zouden zitten, alsof dat zomaar mocht. Ze kon zich niet voorstellen dat hij niks beters te doen had dan voor taxi te spelen, voor haar dan nog, dus protesteerde ze, uit beleefdheid, een paar keer zelfs.

'Zijt gij altijd zo vermoeiend?' vroeg hij. 'Tenzij ge natuurlijk voor geen geld van de wereld met mij in een auto wilt kruipen, dan moet ge het wel–'

'Zot,' antwoordde Lise, en zonder verder nadenken voegde ze eraan toe: 'Wie is er nu vermoeiend?' Ze grijnsde krampachtig terwijl ze zich afvroeg waar het toch altijd vandaan kwam, dat al te spontane gepraat van haar.

Hij liep kordaat in de richting van de uitgang, Lise drentelde beduusd blij achter hem aan. Ze vond het altijd merkwaardig als iemand belangeloos vriendelijk was. Ze namen de deur die alleen leraren en officiële gasten mochten gebruiken. De regen striemde. Hij hield zijn aktetas boven zijn hoofd en spurtte naar zijn lelijke, oude Ford, dook erin en verloor bijna zijn evenwicht toen hij van binnenuit het portier voor haar probeerde open te maken. Lise deed haar best om hem niet uit te lachen.

Van Petegem nam de bocht en een halfvol flesje cola rolde tegen haar voeten. Op haar schoot de paperassen die op de passagiersstoel lagen toen ze wou instappen. In het compartiment bij de versnellingsbak lagen kleingeld en een pakje Stimorol, ook haar favoriete kauwgom. Ze keek achterom, bij de kinderstoelen was het slagveld pas echt indrukwekkend. Ze vond het prettig dat hij zich niet excuseerde voor de rommel.

'Nu we hier toch zo zitten, mag ik eens iets zeggen?' vroeg hij. 'Ge ziet er, ik weet niet, een beetje triest uit de laatste tijd.'

'Ik?' Ze liet het verbaasd klinken.

'Ja, gij. Gaat het wel goed met u?'

Ze draaiden de grote weg op. Het rook naar meloen in zijn auto. Lise vroeg zich af waar die geur vandaan kwam.

'*Life sucks, and then you die*, maar verder alles prima.' Ze lachte uitbundig.

De regen ruiste tegen de ramen. Hij zette de verwarming op vier;

het blazen klonk als de haardrogers in het zwembad. Lise had een hekel aan het zwembad. Aan een nat badpak van een nat lijf proberen te krijgen, aan jezelf vertonen in dat badpak, aan water in je oren, aan de grondeloze verveling van baantjes trekken, aan de geur van chloor en van mensen die geen gebruik hadden gemaakt van de douches bij het binnenkomen. Vroeger, lang geleden, toen ze nog niet zo nadacht over de dingen, vond ze het wel leuk, dacht ze. Maar bij nader inzien wist ze niet zo zeker of er ooit een tijd had bestaan waarin ze niet zo nadacht over de dingen.

'Vindt ge 't vervelend om over uzelf te praten?'

'Nee.' Lise keek er verontwaardigd bij.

Ze stopten voor een rood licht. De richtingaanwijzer maakte een tikkend geluid. Een vrouw duwde een man in een rolstoel voort met één hand. Allebei hielden ze hun eigen paraplu vast.

'Voor hem is het allemaal erger,' zei Lise. 'Behalve in Walibi, daar mag hij zonder aanschuiven in alle attracties.'

Van Petegem gaf gas, draaide naar links.

'Dat was een grapje, hè. Ik bedoelde niks gemeens. Dat ge niet denkt–'

'Weet ik toch. Gij hebt geen talent voor gemeenheid.'

Lise draaide zich naar hem toe.

'Hoe kunt gij dat nu weten?'

Hij haalde zijn schouders op. 'Intuïtie.'

'En gij denkt van uzelf dat ge een goeie intuïtie hebt?'

Van Petegem knikte, beslist.

'Daar zou ik toch niet zo zeker van zijn.' Ze klapte de zonneklep omhoog, alsof ze dat zomaar mocht in zijn auto. 'Ik was een gemeen kind.'

Hij lachte.

'Echt! Of ja, alvast geen leuk kind. Op school bepaalde ik vroeger altijd welk spel we speelden, en de rest luisterde naar mij, dus.'

Lise hield hem in de gaten, zijn gezicht verraadde niks.

'Toen onze hond een spuitje moest krijgen, heb ik niet gehuild, en ook niet toen hij echt dood was… En ik denk eigenlijk gewoon nooit.'

Haar moeder wilde een hond, maar haar vader was tegen beesten.